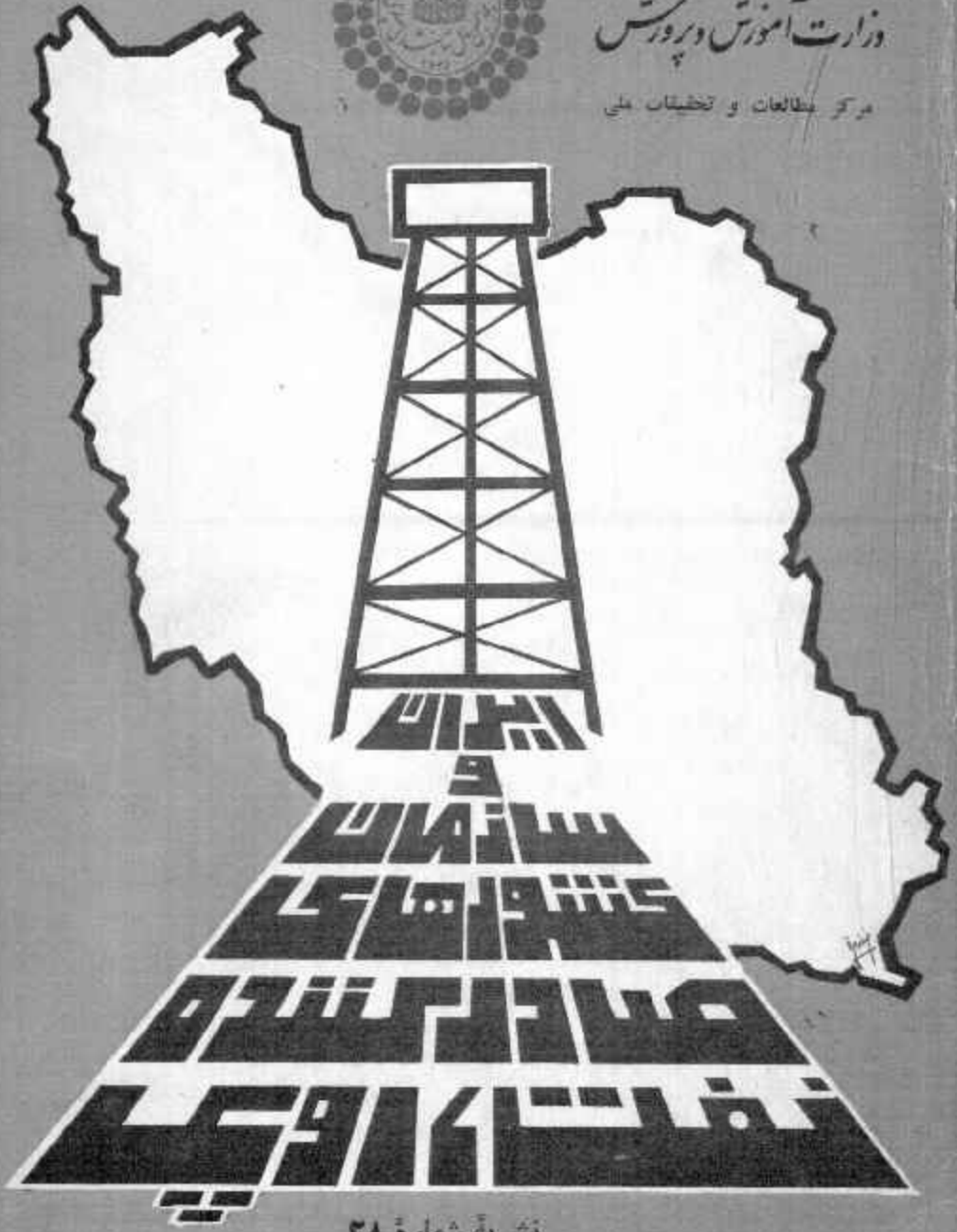

١١٩٥

وزارت آموزش و پرورش

مرکز مطالعات و تحقیقات علمی

نشریه شماره ۳۸

وزارت آموزش و پرورش
مرکز مطالعات و تحقیقات ملی

ایران

و

سازمان کشورهای صادر
کننده نفت «اوپک»

مقدمه :

از ۱۶ سال پیش تاکنون نام اوپک (سازمان کشورهای صادر کننده نفت) (۱) در محافل نفتی جهان بگوش میرسد. این سازمان مظهری از کوشش دسته‌جمعی کشورهای عمده صادر کننده نفت در رقیبال کمپانی‌های بین‌المللی نفت در راه تحصیل و حفظ حقوق حقه خویش است.

این سازمان در فوریه سال (۱۹۷۱) در تهران یکبار دیگر به رهبری شاهنشاه آریامهر موفق شده یکی از مهمترین هدفهای خود یعنی تعدیل قیمت نفت به بالاتر از حد قبل از سقوط قیمت‌ها در سال‌های ۱۹۵۹ و ۱۹۶۰ که یکی از علل تاسیس و تشکیل این سازمان بود تائل آید.

کنفرانس‌های تهران در سال ۱۹۷۱ و ۱۹۷۳ مظهری از: فعالیت دسته‌جمعی، رهبری صحیح، اتحاد و اتفاق بزرگترین صادرکنندگان نفت جهان بود.

اوپک در ۱۴ سپتامبر ۱۹۶۰ مطابق با ۲۳ شهریور ۲۵۱۹ شاهنشاهی با هدفهای معین و مشخص تشکیل شد و روز بروز جای

(۱) - کلمه اوپک از حروف اول لاتین چهار کلمه انگلیسی زیر:
Organization of the Petroleum Exporting Countries

که بفرسی «سازمان کشورهای صادر کننده نفت» نامیده میشود بوجه آمده است.

خود را در صنعت جهانی نفت باز کرد و با اتخاذ تصمیمات لازم به تدریج به کسب و حفظ حقوق خود پرداخت و در اواخر سال ۱۹۷۳ به اتخاذ مهمترین تصمیم در عمر تأسیس خود یعنی انتقال حق قیمت گذاری نفت از شرکت هابه کشورهای تولید کننده نفت بزرگترین خدمت را به این کشورها انجام داد.

اوپک امروز يك سازمان مهم بین المللی است که مطابق اساسنامه سازمان ملل متحد به ثبت رسیده است.

در تمام طول مدت تشکیل این سازمان مهم بین المللی همواره از پشتیبانی ایران و رهبری شاهنشاه آریامهر برخوردار بوده و توفیقات عظیم آن بدون شك مدیون حمایت شاهنشاه است.

در اهمیت و مقام کنونی این سازمان بزرگ جهانی همینقدر کافی است گفته شود که امروزه کمتر اقدامی است که در زمینه تجارت و اقتصاد جهانی نفت بعمل آید و اوپک به نحوی از انحاء در آن نقش موثر و مهمی نداشته باشد.

زیرا اوپک با ۱۳ عضو خود حدود ۵۵ درصد تولید نفت جهان و بیش از ۷۰ درصد ذخیره جهانی نفت و ۸۵ درصد تجارت جهانی را بخود اختصاص داده است.

بنابراین ملاحظه می شود که اوپک از يك طرف نقش فوق العاده مهمی در تأمین انرژی جهانی داشته و از طرف دیگر نقش مهمتری در روابط بین کشورهای صادر کننده و کمپانی های بین المللی نفت به عهده دارد. بنابراین کسانی که مایلند در زمینه مسائل مزبور به اقتصاد نفت مطالعه نمایند بدون شك مطالعه آنان بدون آگاهی از نقش فعالانه اوپک در دهه گذشته کامل نخواهد بود.

عوامل و موجبات پیدایش اوپک

عوامل و موجباتی که سبب تشکیل اوپک شده واضح و روشن است. در این مورد قبل از هر چیز باید به وجود اشترک موجود بین کشورهای عضو این سازمان اشاره کرد که اهم آنها عبارتند از:

- اکثر کشورهای عضو اوپک صرف نظر از اینکه کشور -

های در حال توسعه هستند صادر کننده عمده نفت نیز میباشند.

- تمام اعضاء اوپک به درآمد نفت اتکاء زیادی دارند و از آن برای توسعه برنامه های اقتصادی و اجتماعی خود استفاده مینمایند و درآمد کشورها تا همین اواخر یعنی ۱۶ اکتبر ۱۹۷۳ بر اساس قیمت های اعلان شده «Posted Price» تعیین می شد. قیمتی که در اختیار کامل شرکتهای نفت قرار داشت (۱).

- در بسیاری از کشورهای عضو اوپک شرکت های بزرگ بین المللی نفت اداره صنعت و کنترل تولید را به عهده داشتند منافع آنها با منافع صاحبان حقیقی نفت غالباً در يك مسیر نبود هفت یا هشت شرکت بزرگ نفت در این کشورها سهام عمده تولید را در اختیار داشتند.

ایران پس از لغو قرارداد کنسرسیوم در سال ۲۵۳۲ شاهنشاهی حاکمیت و مالکیت و مدیریت مطلق را در صنعت نفت بدست آورد و خود را از قید نفوذ این شرکتها رهائی بخشید. اخیراً در بعضی

(۱) - طبق تصمیم متخذه در کنفرانس چهار و دوم (دسامبر ۱۷۹۴) سیستم جدیدتک قیمت Single Price System از اول سال ۱۹۷۵ پایه گذاری شد روش تعیین قیمت های اعلان شده متروک گردید.

(۲) تا سال ۱۹۵۰ بهای نفت خام در خارج از آمریکا اساساً اعلان Posted نمیشد بلکه در آنوقت کشورهای صاحب نفت بر مبنای دیگری مجامبه می کردند. از آن به بعد بود که به تدریج سیستم قیمت های اعلان شده در خارج رایج معمول شد. در اینجا یادآوری این مطلب را ضروری میدانم که موضوع قیمت ها برای معالک صادر کننده نفت از چند نظر اهمیت فراوان داشته و بازه بزرگ درآمد نفتی کشورهای صادر کننده بر اساس مالیات برای قیمت های اعلان شده تعیین اواخر تعیین می شد.

کشورهای دیگر حوزه خلیج فارس به تبعیت از ایران کوششهایی در جهت کنترل کامل صنعت نفت از طرف دولت از طریق خرید کلیه سهام شرکتهای صاحب امتیاز به عمل آمده است.

امتیازاتی که شرکت های بین المللی نفت در کشورهای عضو اوپک بدست آورده اند و قراردادهایی که در گذشته منعقد نموده اند اصولاً با یکدیگر وجه تشابه بسیار داشته و از یک سلسله اصول کلی متشابه پیروی مینمود .

شرکت های بین المللی نفت همواره جبهه واحد و محکمی در مقابل خواسته های مشروع و حقه کشورهای صادرکننده نفت تشکیل میدادند (و هنوز هم میدهند) در حالی که کشورهای عضو تا قبل از تشکیل سازمان اوپک مجبور بودند به تنهایی با کارتل های نفتی طرف شوند و به همین دلیل کمتر به حقوق حقه خود دست می یافتند. صرف نظر از عوامل فوق مسئله مهم دیگری که در بوجود آمدن اوپک موثر بود مسئله کاهش قیمت نفت به خصوص در سال ۱۹۵۹ و ۱۹۶۰ حدود ۳۵ تا ۴۰ سنت در هر بشکه بود که بدون مشورت با صاحبان حقیقی نفت بطوریکه جانبه توسط کمپانی های نفتی بعمل آمد و این امر سبب کاهش ناگهانی در آمد های ارزی دولتها و در نتیجه بهم خوردن برنامه های عمرانی آنها شد بنابراین نزدیک شدن این کشورها بیکدیگر برای مقابله با شرکت های صاحب امتیاز نه تنها امری طبیعی بود بلکه کاملاً ضروری بنظر میرسد .

عوامل فوق سبب شد که کشورهای صادرکننده نفت به دور یکدیگر جمع شوند و سازمانی بوجود آورند که بتواند با تعیین

خطمشی واحد و اتخاذ تصمیم های هم آهنگ حقوق حقه خود را در مقابل کمپانی های نفتی حفظ نمایند در سال ۱۹۶۰ پس از کنترل مجدد قیمت نفت ، تماسهایی بین نشور و نروژ و کشورهای عمده نفت خیز خاورمیانه بعمل آمد تا موجبات یک همکاری واقعی فراهم گردد. در سپتامبر همان سال کنفرانسی با شرکت ایران - عراق - کویت - عربستان سعودی و نروژ و نلاند در شهر بغداد تشکیل گردید و در نتیجه سازمان اوپک به وجود آمد و این پنج کشور اعضاء موسس اوپک شناخته شدند

اعضای دیگر

طی دومین کنفرانس کشورهای صادرکننده نفت که در ژانویه ۱۹۶۱ در شهر کاراکاس تشکیل شد عضویت قطر به تصویب رسید و این کشور ششمین عضو اوپک گردید.

در چهارمین کنفرانس اوپک که در سال ۱۹۶۲ در ژنوریا گردید کشورهای اندونزی و لیبی نیز به عضویت این سازمان پذیرفته شدند و در سال ۱۹۶۷ شیخ نشین ابوظبی و در سال ۱۹۶۹ الجزایر در جرگه کشورهای مزبور درآمدند.

در سال ۱۹۷۱ کشور نیجریه نیز عضو سازمان اوپک شده و در سال ۱۹۷۳ اکوادور به عضویت قبول گردید در همین سال کشور گابن به صورت وابسته به عضویت اوپک درآمد در سال ۱۹۷۵ عضویت آن دولت کامل گردید و بنابراین امروزه تعداد کشور-

های عضو اوپک به ۱۳ کشور میرسد.

شرایط عضویت: طبق اساسنامه اوپک کشورهای کاهصادر کننده عمده نفت خام باشند میتوانند درخواست عضویت در این سازمان را بنمایند. در این صورت چنانچه تقاضای آنها مورد تصویب لاقبل سه چهارم من جمله کلیه اعضای موسس قرار گیرد به عضویت سازمان پذیرفته خواهد شد.

هدفهای اوپک

۱- وحدت بخشیدن به سیاستهای نفتی کشورهای عضو و تعیین بهترین طریق حفظ منافع دسته جمعی آنها، از هدفهای کلی و عمومی اوپک بشمار میرود.

۲- مهمترین هدف اولیه اوپک برگرداندن قیمت نفت به سطح قبل از آخرین کاهش و جلوگیری از نوسانات غیر ضروری آن بود. در حال حاضر نیز تعیین قیمت عادلانه ای برای نفت در مقایسه با انرژیهای دیگر از هدفهای اساسی اوپک است.

هدفهای دیگر اوپک عبارتند از:

۳- مطابقت دادن شرایط مندرج در قرارداد های نفتی با اوضاع و احوال روز: (به هزینه بردن بهره مالکانه و حذف هزینه های بازاریابی و از همه مهمتر تعیین قیمت نفت توسط ممالک نفتخیز از اقداماتی بود که بر همین اساس صورت گرفت).

۴- ایجاد هماهنگی در سیاست کلی کشورهای عضو از نظر مسائل نفتی مربوط به صنعت نفت.

۵- جمع آوری اطلاعات و آمار نفتی مربوط به کشورهای عضو و سایر کشورهای تولید کننده جهان و در اختیار اعضاء قرار دادن آنها.

نقش اوپک در صنعت جهانی نفت

اوپک نقش بسیار مهمی در تامین انرژی جهان و هم چنین در روابط بین کشورهای تولید کننده و کمپانیهای بزرگ نفتی جهان دارد.

در سالهای اولیه تشکیل اوپک کشورهای صنعتی و شرکت های بزرگ نفتی این سازمان را برسمیت نمی شناختند و از تماس مستقیم با این سازمان خودداری می کردند و حتی وجود آن را نادیده می گرفتند لکن به تدریج پی به اهمیت این سازمان جدید التاسیس بردند و عملاً مجبور به شناسائی و مراعات خواسته های آن شدند.

در سال ۱۹۶۵ بین سازمان اوپک و کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل Unctad و هم چنین شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل Ecosoc روابطی ایجاد گردید و سازمان اوپک به وسیله این سازمان های فرعی برسمیت شناخته شد.

جالب اینجاست در مذاکرات مهم تهران هم در بهمن ماه ۱۳۴۹ شرکت های نفتی برعکس دوره گذشته شدیداً اصرار داشتند که مذاکرات را مستقیماً با سازمان اوپک انجام دهند. نه بطور جداگانه با اعضای اوپک.

ملت هم این بود که می خواستند بدین ترتیب از زیاده طلبی و رقابت آنها در کسب امتیازات بیشتر جلوگیری کنند.

بطوری که ملاحظه میشود و قبلا هم اشاره شد بیش از نیمی از نفت جهان در کشورهای عضو اوپک تولید می گردد ضمناً قریب ۷۰ درصد ذخایر نفتی مکشوفه جهان در این کشورها قرار دارد به اضافه در حدود ۸۵ درصد صادرات نفتی جهان از نفت کشورهای عضو اوپک بدست می آید.

مطلب قابل توجه دیگر اینکه هزینه تولید در کشورهای خاورمیانه نسبت به سایر کشورهای نفتخیز بقدری پائین است که هیچ یک از مناطق نفتخیز دیگر جهان نمی تواند با آن رقابت کند. علت آن را باید چاه های نفتی غنی و یرمایه این منطقه جهان دانست.

تأکيدات اوپک

در تشکیلات اوپک از چند ارکان باید نام برد:

الف - کنفرانس ب - هیئت عامله ج - دبیرخانه - کمیسیون اقتصادی .

الف - کنفرانس Conference

کنفرانس عالیترین مقام این سازمان است که از نمایندگان طراز اول کشورهای عضو معمولاً (وزراء نفت یا دارائی) لاقلاً سالی دوبار تشکیل میدهد جلسات مزبور ممکن است در مقر سازمان یا یکی از کشورهای عضو یا محل مناسب دیگری منعقد گردد.

جلسات فوق العاده به درخواست یکی از کشورهای عضو توسط دبیرکل و با موافقت اکثریت اعضاء تشکیل خواهد شد.

در کنفرانس هر عضو دارای يك رای است . کلیه تصمیمات متخذه کنفرانس ها به جز مطالب اداری بایستی به تصویب کلیه دولتهای مؤسس برسد. کنفرانس به مسائل زیر رسیدگی میکند:

۱ - تعیین خط مشی کلی سازمان و ارائه طریق و وسائل اجرای آن.

۲ - رسیدگی به تقاضای عضویت کشورهای جدید.

۳ - تأیید انتصاب هر يك از اعضاء هیئت عامله بنا بر پیشنهاد کشورهای عضو برای مدت دو سال و تعیین رئیس هیئت عامله از بین آنها به ترتیب حروف تهجی برای مدت يك سال .

۴ - بررسی گزارش هیئت عامله در خصوص امور جاری سازمان. رسیدگی به وضع حسابها و گزارش حسابرسی که از طرف هیئت عامله تقدیم میشود. تصویب بودجه سازمان.

۵ - راهنمایی هیئت عامله برای تنظیم گزارش یا انجام توصیه های لازم .

۶ - تعیین دبیرکل و قائم مقام دبیرکل سازمان.

ب - هیئت عامله «Board of Governors»

هیئت عامله تشکیل می شود از نمایندگان که هر يك از کشورهای عضو برای عضویت هیئت عامله معرفی می کنند و از طرف کنفرانس مورد تأیید واقع می گردد. هیئت عامله هر سال لاقلاً دوبار جلسه خواهند داشت.

و در این جلسات نمایندگان هر يك از کشورهای عضو يك رای خواهند داشت .

اهم وظایف هیئت عامله عبارتست از :

۱- نظارت مستقیم بر امور سازمان و اجرای تصمیمات کنفرانس .

۲- تهیه گزارشها و توصیه‌های لازم برای کنفرانس اظهار نظر نسبت به گزارشهای تقدیمی دبیر کل .

۳- تنظیم بودجه سالانه سازمان و تعیین حسابرس سازمان برای مدت یکسال ، اظهار نظر درباره بیلان تنظیمی و گزارش حسابرس سازمان و تقدیم به کنفرانس برای تصویب .

۴- تصویب انتصاب روسای ادارات دبیرخانه .

۵- تعیین دستور جلسات کنفرانس

ج - دبیرخانه Secretariat

دبیرخانه مسئول امور اجرایی سازمان است . دبیرخانه دارای يك دبیر کل و يك قائم مقام دبیر کل و به تعداد کافی کارمند است . دبیر کل برای مدت دو سال به ترتیب حروف تهجی از بین نامزدهای کشورهای عضو تعیین می‌شود .

دبیر کل مسئول سازمان دادن و اداره امور دبیرخانه و نظارت به کلیه ادارات دبیرخانه از جهت انجام وظایف محوله میباشد .

دبیر کل گزارشهای لازم را جهت تقدیم به هیئت عامله تنظیم و آنها را از پیشرفت حاصله در مورد مطالعات محوله و اجرای تصمیمات

منتخذه توسط کنفرانس مطلع می‌سازد . دبیر کل در انجام وظایف خود از ادارات پنجگانه به شرح زیر استفاده مینماید .

اداره امور اداری - مسئول رسیدگی به کلیه امور اداری و پرسنلی و حسابداری سازمان و مطالعه در مورد مقررات پرسنلی کشورهای عضو و دیگر کشورها از نظر انجام پیشنهادهایی جهت اصلاح آنها در کشورهای عضو است .

اداره حقوقی - مسئول انجام بررسیهای لازم در زمینه مسائل حقوقی صنعت نفت از نظر تسریع و تسهیل وصول به هدف های سازمان و ارائه پیشنهادهای لازم به دبیر کل است .

اداره اطلاعات - مسئول تهیه و تنظیم و انتشار مدارک و اطلاعات لازم در مورد صنعت نفت کشورهای عضو و دیگر کشورهای جهان است .

واحد آمار که وظیفه اش جمع آوری آمار نفتی از کشورهای عضو و دیگر منابع است . در اداره اطلاعات متمرکز است .

اداره اقتصادی - که بطور کلی وظیفه آن مطالعه در زمینه های اقتصادی صنعت نفت جهان از جهت تسریع وصول به هدفهای سازمان و دادن توصیه‌های لازم به دبیر کل است . در سالهای اخیر بر اهمیت این اداره بسیار افزوده شده است .

اداره فنی - اصولاً مسئول انجام بررسیهای مداوم در مسائل فنی صنعت نفت به منظور پیشبرد مقاصد و هدفهای اصلی سازمان است .

مرکز دبیرخانه از سال ۱۹۶۱ تا ۱۹۶۵ در ژنو بوده و از آن

پس به وین انتقال یافته است.

کمیسیون اقتصادی - کمیسیون اقتصادی ارکان ویژه ایست که به منظور کمک به سازمان در تثبیت قیمت‌های نفت در جهان در چهارچوب دبیرخانه انجام وظیفه می‌کند.

این کمیسیون که از نمایندگان کشورهای عضو تشکیل شده و سالانه حداقل چهار بار تشکیل جلسه می‌دهد.

کمیسیون اقتصادی با مطالعه و بررسی قیمت‌های بین‌المللی و عوامل حاکم بر بازارهای جهانی به ویژه عرضه و تقاضا از نظر جلوگیری از کاهش قدرت خرید در آمدنفت و گزارشها و پیشنهاد هائی را تنظیم و تسلیم کنفرانس‌های اوپک می‌نماید. مطالعات این کمیسیون به کمک کمیته‌های فرعی مختلف که برای رسیدگی به مسائل اقتصادی و فنی در زمینه‌های نفت و گاز تشکیل می‌شود و همچنین گاهی با استفاده از موسسات مشاور خارجی انجام می‌گیرد.

کنفرانس‌ها و قطعنامه‌های اوپک

اوپک تا پایان سال ۱۹۷۶ بیش از ۴۷ کنفرانس تشکیل داده (سالانه دو یا سه کنفرانس) و طی این کنفرانس‌ها تصمیماتی اتخاذ کرده که اصطلاحاً آنها را قطعنامه می‌خوانند.

تعداد قطعنامه‌هائی که از طرف کنفرانس هائی که تاکنون صادر شده به حدود ۱۸۷ عدد میرسد که اکثر آنها مربوط به امور داخلی و اداری سازمان است مانند انتصابات - تصویب بودجه مقررات و

آئین‌نامه‌های داخلی. در اینجا فقط به بعضی قطعنامه هائی اشاره می‌کنیم که از نظر جهانی و از لحاظ روابط کشورهای صادر - کننده و شرکت‌های نفتی حائز اهمیت است.

قطعنامه شماره ۱ (کنفرانس اول) :

اعضاء از این پس نمی‌توانند در برابر رویه‌ای که تاکنون شرکت‌های نفتی در مورد تغییر قیمت معمول داشته‌اند بی‌اعتنا بمانند. اعضاء از شرکت‌های نفتی می‌خواهند که قیمت‌ها را ثابت نگاه داشته و از نوسانات غیر ضروری اجتناب کنند.

اعضاء با تشبک به همه وسائلی که برای آنها موجود است سعی خواهند کرد که قیمت‌های فعلی را به سطح قیمت‌های قبل از کاهش برگردانند.

اعضاء تدابیر لازم را به عمل خواهند آورد که هر گاه اوضاع و احوال جدیدی به وجود آید که در نظر شرکت‌های نفتی تغییر قیمت‌ها را ایجاب نماید شرکت‌های مزبور ملزم باشند قبلاً با عضو یا اعضائی که تقلیل قیمت شامل آنها خواهد گردید وارد مذاکره شده و موجبات تغییر را تشریح نمایند.

اعضاء پس از بررسی‌های لازم طریقه‌ای را که ثبات قیمت‌ها را تامین نماید در نظر خواهند گرفت و توجه خواهند داشت که یکی از وسائل تامین هدف تنظیم میزان تولید میباشد...

چنانچه در نتیجه اجرای تصمیمی که به اتفاق آراء از طرف کنفرانس اتخاذ شده باشد هر يك از شرکت‌های ذی‌علاقه اقداماتی

بطور مستقیم یا غیر مستقیم علیه یک عضو یا بعضی از اعضاء بعمل آورند هیچیک از اعضای دیگر امتیازاتی را (خواه به صورت افزایش صادرات و یا شرایط بهتر در مورد قیمت‌ها) که از طرف شرکت یا شرکتهای مزبور به آن عضو پیشنهاد شده و منظور آن مرعوب ساختن اعضاء نسبت به اجرای تصمیمات متفق علیه کنفرانس باشد نخواهد پذیرفت

قطعنامه شماره ۳۳ (کنفرانس چهارم در ژنو)

در این قطعنامه پس از ذکر این مقدمه که کشور های تولید کننده از بابت ارزش ذاتی نفت چیزی عایدشان نمی‌شود و آنچه به عنوان بهره مالکانه و پرداخت مشخص داده میشود عینا از بدهی مالیاتی شرکت ها کسر می‌شود توصیه مینماید که: هر کشور عضو... با شرکت های مزبور وارد مذاکره شده فور مولی پیدا کند که طبق آن بهره مالکانه یا پرداخت مشخص به میزانی که کشورهای عضو آن را عادلانه تشخیص داده و برای همه یکسان باشد تعیین گردیده و روبه فعلی یعنی کسر کردن این پرداختها از بدهی مالیاتی شرکتها موقوف شود

قطعنامه شماره ۳۴ (کنفرانس چهارم ژنو)

در این قطعنامه پس از اشاره به بی‌منطق بودن کمک کشورهای عضو بابت هزینه های بازار بابت توصیه می‌کند که: کشورهای عضوی که این وضع شامل حالشان می‌شود مبادرت به اقداماتی نمایند که پرداختهایی که تاکنون از بابت کمک به هزینه های فروش

خام و یا قیمت های مبنای محاسبه مالیات در کشورهای عضو به ماخذ بالاترین قیمت اعلان شده مورد عمل در کشورهای عضو با توجه به تفاوت وزن مخصوص و موقعیت جغرافیائی و هر گونه افزایش دیگری در سال های آینده.

۳- اعمال یک افزایش کلی مشابه در قیمت های اعلان شده یا قیمت های مبنای محاسبه مالیات حاکم در کشورهای عضو بطوری که نمایانگر بهبود کلی در شرایط حاکم بر بازار جهانی نفت باشد.

۴- اتخاذ روش جدیدی برای تعدیل تفاوت وزن مخصوص قیمت های اعلان شده یا قیمت های مبنای محاسبه مالیات به ماخذ ۱۵٪

سنت برای هر بشکه و ۱۰ درجه API

برای نفت خام ۴۰ درجه API و کمتر و ۲۰ درجه سنت برای هر بشکه و هر ۱۰ درجه برای نفت خام ۴۰ درجه API و بیشتر.

۵- حذف کامل تخفیف های اعطائی به شرکتهای نفتی از اول ژانویه ۱۹۷۱ با توجه به این مراتب کلیه کشورهای عضو باید با شرکتهای نفتی مربوط به منظور نیل به هدفهای فوق وارد مذاکره شوند و با توجه به تشابه موقعیت جغرافیائی و سایر شرایط در ابوظبی، ایران - عراق - کویت - قطر و عربستان سعودی کمیته ای از نمایندگان ایران، عراق و عربستان سعودی با نمایندگان شرکتهای نفتی عامل در کشورهای مزبور مذاکره خواهد کرد.

قطعنامه ۱۳۱ (کنفرانس بیست و دوم):

این قطعنامه که در چهارم فوریه ۱۹۷۱ از تصویب بیست و دومین

کنفرانس اوپک که بطور فوق العاده در تهران تشکیل شده بود، گذشت، میتواند به عنوان یکی از بزرگترین و ثمربخشترین اقداماتی تلقی شود که اوپک در طول حیات خود انجام داده است. قطعنامه مزبور مقرر میدارد که هر کشور عضو صادرکننده نفت از خلیج فارس از نظر اعمال هدفهای مذکور در قطعنامه ۱۲۰ تا ۱۵ فوریه ۱۹۷۱ مبادرت به قانون گذاری و اقدامات قانونی لازم مینماید و چنانچه شرکتی ظرف مدت هفت روز احکام قانونی مزبور را تمکین ننماید، کشور عضو از تحویل نفت به آن شرکت خودداری نمایند لکن چنانچه شرکتها قبل از ۱۵ فوریه شرایط کشورهای خلیج فارس را پذیرفتند از اقدام به قانون گذاری خودداری خواهد شد در مورد الجزایر و لیبی نیز مقرر میدارد که چنانچه کشورهای مزبور نیز اقدام به قانون گذاری نمودند و شرکت طرف قرارداد ظرف هفت روز از اجرای این امر خودداری نمود کشورهای خلیج فارس از تحویل نفت به آن شرکت خودداری نمایند.

قطعنامه ۱۳۹ (کنفرانس ۲۵)

در این قطعنامه پس از اشاره به گزارش کمیته وزیرانی که امور تهیه مقدمات اجرای مشارکت کشورها در سهام شرکتهای نفت شده بودند میگوید کشورهای ذینفع باید با شرکتهای طرف قرارداد منفردا یا مجتمعا بر اساس اصول پیشنهادی کمیته وارد مذاکره شوند و نتیجه مذاکرات به اطلاع کنفرانس رسانیده شود. چنانچه از مذاکرات با شرکتها نتیجه مطلوب عاید نشود کنفرانس

نحوه وصول به مقصود را از طریق يك اقدام جمعی تعیین خواهد کرد.

قطعنامه ۱۴۰ (کنفرانس ۲۵)

در این قطعنامه پس از اشاره به تحولات پولی جهانی و زیانی که از این بابت متوجه کشورهای عضو می شود و همچنین ذکر این واقعیت که این تحولات نتیجه کاهش ارزش دلار در برابر ارزهای دیگر است میگوید:

بایستی کشورهای ذینفع بمنظور از بین بردن اثرات نامطلوب تحولات پولی بر درآمد حاصله از یک بشکه نفت منفردا: یا مجتمعا با شرکتهای نفت وارد مذاکره شوند و نتیجه مذاکرات را به کنفرانس بعد گزارش کنند. در صورت ناموفق بودن مذاکرات کنفرانس نحوه اقدامات لازم را روشن خواهد کرد.

قطعنامه ۱۴۵ (کنفرانس ۲۷)

در این قطعنامه پس از اشاره به هدف اصلی سازمان که حفظ حقوق و منافع کشورهای عضو باشد و این واقعیت که بعضی شرکتها با درخواست مشارکت عده ای از کشورهای عضو موافقت و با تقاضای بقیه مخالفت ورزیده اند میگوید هر گاه يك یا چند شرکت نفت اقدامی را که از طرف يك کشور عضو بر اساس تصمیمات متخذه در کنفرانس بعمل آمده گردن نهند و یا با آن مخالفت ورزند سازمان در صورت تقاضای کشور ذینفع به اقدام لازم و از آن جمله به مجازات علیه شرکت یا شرکتهای مزبور مبادرت خواهد کرد.

در این قطعنامه پس از ذکر مقدمه‌ای مفصل گفته شده است که:

۱- بهره‌برداری فروش مواد نفتی و گاز کشور های عضو بایستی به نحوی از انحاء بارشداقتصادی معقول و سریع آنها مرتبط باشد.

۲- هر گونه اقدام دسته‌جمعی کشورهای صنعتی خریدار نفت که بمنظور جلوگیری از وصول اوپک به خواستهای قانونی به عمل آید تنها موجب برهم خوردن روابط عادی موجود بین آنها و کشورهای عضو می‌گردد و مقابله مستقیم با اوپک ممکن است در اقتصاد جهانی اثری نامطلوب بجا گذارد.

۳- دولت‌های عضو بایستی برای تحصیل تکنولوژی و بازار فروش کشورهای توسعه یافته برای فرآورده‌های صنعتی خویش و هم‌چنین برای تحکیم همکاری با کشورهای در حال توسعه وارد کننده نفت به طریق دوجانبه یا چند جانبه اقدام لازم بعمل آورند.

پس از اشاره‌ای که در مقدمه به تحولات سریع شرایط حاکم بر بازار و افزایش معتنا به قیمت‌ها و عدم تکافوی قراردادهای موجود (یعنی قرارداد تهران و قراردادهای مشابه) برای افزایش عادلانه درآمد نفت کشورهای عضو و استفاده شرکتها از این بابت می‌کند می‌گوید:

۱- کشورهای عضو منفردا یا مجتمعا بمنظور تجدید نظر در

شرکت های نفتی می‌نموده‌اند قطع شود.

قطعنامه شماره ۴۹ (کنفرانس هفتم):

این قطعنامه مربوط است به اتخاذ تصمیم درباره مسئله به هزینه بردن بهره مالکانه. در این قطعنامه پس از ذکر این مقدمه که کشورهای ذینفع (بجز عراق) پیشنهاد مورخ ۱۳ نوامبر ۱۹۶۴ شرکتها را پذیرفته‌اند و کشورهای وتروئلا و اندونزی (گرچه مستقیما در این موضوع ذینفع نیستند) و عراق معتقد است پیشنهاد مزبور حداقل خواسته‌های اوپک را برآورده نمی‌سازد بنا به مراتب فوق کنفرانس تصمیم می‌گیرند:

۱- ماده ۱۱ که مربوط به قطعنامه ۳۳ میباشد از دستور جلسه کنفرانس حذف گردد و تصمیم نسبت به موضوع طبق مندرجات صورت مذاکرات کنفرانس بکشورهای عضو احاله شود.

۲- کشورهای عضو که راه حل پیشنهادی شرکتها را درباره مسئله بهره مالکانه قبول کرده‌اند بدینوسیله اعلام میدارند که آماده‌اند به اتفاق سایر کشورهای عضو به مساعی خود در راه تحقق بخشیدن به هدفهای سازمان درباره بهای نفت خام که در قطعنامه ۳۲ کنفرانس چهارم مندرج است یا تمام نتایج متصوره از آن ادامه دهند و به این منظور اقدامات لازم را بنمایند.

۳- کلیه کشورهای عضو بدین وسیله باریگر یگانگی و وحدت نظر خود را در راه تحقق بخشیدن به آرمانهای مشترک سازمان اوپک اعلام میدارند.

این قطعه نامه که بدعت اهمیتتی که دارد در مطبوعات داخلی و خارجی موجب بحث و تجزیه و تحلیل زیادی قرار گرفت حاوی اصول اساسی نوینی بود که کشورهای عضو سازمان تصمیم داشتند از آن پس در توسعه صنعت نفت خود و در روابط با شرکتهای بزرگ از آنها پیروی کنند. چون متن قطعه نامه بسیار مفصل است ما در اینجا به نکات برجسته آن اشاره می کنیم:

اصل مشارکت:

در این مورد پس اشاره به لزوم بهره برداری و توسعه منابع نفتی مستقیم توسط خود کشورهای صاحب نفت گفته شد چنانچه این عمل مقدر نباشد ممکن است با عقد قراردادهای مختلف با پیمانکاران خارجی در مقابل حق الزحمه مناسب اقدام نمود، آنگاه لزوم مشارکت کشورهای صاحب نفت در سهام شرکتهای نفتی مطرح و توصیه شده هر گاه برای مشارکت دولت در مالکیت شرکت صاحب امتیاز ذکرى در قراردادهای جاری نشده باشد دولت می تواند بر مبنای تغییر اوضاع و احوال سهم منصفانه ای در آن بدست آورد و هر گاه چنین شرطی مقرر شده ولی عاملین مربوط از انجام آن امتناع ورزیده باشند نسبت مقرر باید به عنوان حداقل مشارکت منظور تلقی شود در اینجا بطور کلی به اصل لزوم تغییر قراردادها بدعت تغییر شرایط حاکم بر اوضاع نیز اشاره شده است.

در این قسمت لزوم استرداد سریعتر و تصاعدی اراضی مورد قرارداد آن هم به انتخاب کشورهای صاحب نفت (نه شرکتهای) تذکر داده شده است.

۳- قیمت های اعلان شده و مبنای مالیات :

در این خصوص گفته شده که قیمت های بتجویی که نسبت آن با قیمت کالاهای ساخته شده در کشورهای صنعتی حفظ شود بایستی تعیین گردد. و قیمت های مزبور باید در کلیه کشورهای عضو اوپک با توجه به موقعیت جغرافیائی و کیفیت نفت خام بایکدیگر توافق داشته و مورد قبول دولتهای مربوطه واقع شده باشد.

۴- اطلاعات :

در این مورد گفته شده که شرکتهای بایستی از عملیات خود اطلاعات و آمار دقیقی تهیه نموده در دسترس حساب رسان دولت مربوطه قرار دهند

۵- تجدید نظر در قراردادها:

در این خصوص می گوید علی رغم تضمینی که ممکن است، از نظر تثبیت وضع مالی، دولت صاحب نفت کرده باشد چنانچه منافع شرکت عامل بسیار زیاد باشد در این صورت دولت ذینفع حق تجدید نظر در قرارداد منعقد را خواهد داشت.

۶- محافظت منابع:

در این مورد به لزوم محافظت منابع نفتی طبق بهترین روش معمول در جهان اشاره شده و می‌گوید کشورهای عضو دستورات لازم را در این زمینه به شرکت‌های عامل در کشور خویش خواهند داد بعدها مقرراتی در این زمینه تنظیم و از طرف کنفرانس هفدهم مورد تصویب قرار گرفته و به کشورهای عضو اجرای آن توصیه شده.

۷- رسیدگی به اختلافات:

در این باره می‌گوید جز در مواردی که طبق قوانین کشور صاحب نفت نوع دیگری پیش‌بینی شده باشد رسیدگی به کلیه دعاوی حاصله بین شرکت‌ها و کشورهای صاحب نفت در صلاحیت دادگاه‌های کشور صاحب نفت خواهد بود.

قطعنامه ۱۲۰ (کنفرانس بیست و یکم):

این قطعنامه که در دسامبر ۱۹۷۰ در کاراکاس از تصویب بیست و یکمین کنفرانس اوپک گذشت از لحاظ اهمیت موضوع و نتایج حاصل از آن از مهمترین اقدامات اوپک بشمار می‌آید.

قطعنامه مزبور مقرر می‌دارد که کشورهای عضو هدف‌های ذیل را بپذیرند:

۱- تعیین رقم ۵۵ درصد به عنوان حداقل نرخ مالیات بر درآمد خالص شرکت‌های فعال در کشورهای عضو.

۲- حذف نابر ابریه‌های موجود در قیمت‌های اعلان شده نفت

قراردادهای مزبور با شرکت‌های نفت وارد مذاکره خواهد شد.

۲- بدین منظور کمیته‌ای مرکب از نمایندگان کشورهای حوزه خلیج فارس تعیین می‌شود تا با نمایندگان شرکت‌ها در تاریخ ۱۸ اکتبر ۱۹۷۳ در وین مذاکره نماید.

۳- کمیته مزبور میتواند چنانچه لازم بداند تقاضای تشکیل جلسه کنفرانس نماید.

اقدامات و موفقیت‌های اوپک:

با توجه به تصمیمات کنفرانس‌های اوپک و مرور در بعضی از قطعنامه‌ها به خوبی نشان می‌دهد که اوپک سازمان موفق بوده است برای کشورهای عضو رهبری و پیشوایی ایران در اخذ تصمیمات و هدایت اعضاء امر مسلم و شناخته شده به حساب می‌آید اگر ارشاد و راهنمایی شاهنشاه ایران در مسائل نفتی اوپک نبود مسلماً تا به حال این توفیقات عظیم نصیب این سازمان نمی‌شد و این قولی است که همه اعضاء اوپک در آن اتفاق دارند اهم کارهایی که این سازمان از بدو تاسیس تا کنون موفق به انجام آنها گردیده، عبارتست از:

۱- ثابت نگاه داشتن قیمت‌های اعلان شده نفت خام‌های صادراتی کشورهای عضو در ده سال اولیه عمر خود یعنی از بدو تاسیس تا سال ۱۹۷۰ این اقدام از این لحاظ حائز کمال اهمیت میباشد که اولاد اکثر کشورهای عضو قیمت‌های اعلان شده مبتنای محاسبه پرداخت مالیات شرکت‌های نفتی فعال در آن کشورها

می بود و در نتیجه درآمد دولتهای مزبور بر آن اتکاء داشت و ثابتهای ثابت ماندن قیمت های اعلان شده علی رغم این واقعیت بوده که در تمام ده سال مزبور قیمت های واقعی نفت در بازار های جهانی مرتبا در حال تنزل و کاهش بوده است و تنها از نیمه دوم سال (۱۹۷۰) و با شروع تحولات نفتی نقطه حسیض را پشت سر گذاشته و سیر معودی خود را آغاز نمود. ثالثا قبل از تشکیل اوپک (سپتامبر ۱۹۶۰) شرکت های نفتی متوالیا بطور يك جانبه بدون دلائل موجه و منطقی مبادرت به تقلیل قیمت های اعلان شده می کردند.

۲- به هزینه بردن بهره مالکانه و تنزل هزینه بازاریابی و در حد نهایی حذف آن که در اجرای قطعنامه های شماره ۳۳ و ۳۴ اوپک و پس از يك سلسله مذاکرات مفصل و طولانی که با شرکتها انجام گرفت بالاخره با قراردادی که در اول بهمن ماه ۲۵۲۳ به توشیح ملوکانه رسید در ایران تحقق یافت.

طبق قرارداد مزبور شرکتها موافقت کردند که اولاً مخارج بازاریابی را از هر بشکه ۱۷۸ سنت به ۵۰ سنت تقلیل دهند و ثابتهای در خصوص هزینه بردن بهره مالکانه که معادل ۱۲۵ درصد بهای اعلان شده بود با وصول آن را پذیرفتند منتها چون اعمال يك جای آن را غیر عملی میدانستند موافقت کردند که طبق فرمول مخصوصی این امر به تدریج در ظرف چند سال عملی شود و برای وصول به این مقصود مقرر گردید که از يك طرف تمام بهره مالکانه به هزینه برده شود و از سوی دیگر تخفیفی روی بهای اعلان شده بشرکتها داده شود و این تخفیف تدریجا و بنحوی تقلیل یابد که

در اول سال ۱۹۷۵ بکلی حذف گردید که خوشبختانه در نتیجه کنفرانس ۱۹۷۱ تهران این تخفیفها بکلی لغو شدند.

۳- انجام بررسی هایی در زمینه برنامه ریزی تولید و اجرای برنامه ریزی مشترک تولید در کشورهای عضو جهت جلوگیری از ظرفیت اضافی تولید - توضیح آنکه برنامه ریزی مزبور برای یکسال (اول جولای ۱۹۶۵ تا آخر ژوئن ۱۹۶۶) به موقع اجرا درآمد لکن چون در عمل مواجه با اشکالاتی شد متوقف گردید. ۴- ایجاد هم آهنگی در فعالیت شرکت های عضو اوپک جهت ورود آنها به بازارهای بین المللی و تقویت هدفهای اوپک و جلوگیری از رقابت های مضره با یکدیگر.

۵- تهیه و تنظیم اصول مشترکی که کشورهای عضو اوپک بتوانند در تنظیم قوانین نفتی خود از آنها استفاده نمایند.

۶- افزایش تدریجی نرخ مالیاتی شرکت ها از ۵۰ درصد به ۵۵ سپس به ۶۵ و بالاخره ۸۵ درصد

۷- قراردادهای مشارکت - در اکتبر ۱۹۷۲ بین عربستان سعودی و شرکت های نفت قراردادهای منعقد شد. طبق این قرارداد از اول ژانویه ۱۹۷۳ این کشور می توانست تا ۲۵ درصد سهام شرکت های عامل آن کشور سهام شود و این سهم به تدریج به ۵۱ درصد برسد. پس از مذاکرات بعدی سهم دولت عربستان به ۶۰ درصد افزایش و این رویه ادامه خواهد یافت تا به صد درصد برسد بعدها کشورهای دیگر عرب حوزه خلیج فارس نیز به تدریج قرارداد های مشارکت با شرکتها منعقد نمودند. برای کشورهای عربی حوزه

خلیج فارس قراردادهای مشارکت مقدمه‌ای بود برای کنترل تدریجی صنعت نفت خویش. البته ایران که قبلاً به حاکمیت مطلق بر منابع نفتی خویش دست یافته و خود راه‌گشای کشورهای دیگر این منطقه بود نیازی به قرارداد مشارکت نداشت.

۸ - ایجاد هم‌آهنگی در فعالیت‌های شرکت‌های ملی عضو اوپک.

در اینجا باید این نکته را اضافه کرد که ایران اولین کشوری است که شرکت ملی نفت خود را تأسیس کرد. و راهنمای سایرین شد.

۹ - تحصیل و اعمال حق تعیین قیمت نفت توسط کشورهای تولیدکننده نفت در حوزه خلیج فارس از مهمترین و عظیم‌ترین موفقیت‌های اوپک بود که در آن این کشورها بر رهبری شاهنشاه ایران موفق شدند تصمیم‌گیری درباره تعیین قیمت نفت را که تا آن زمان در اختیار شرکت‌های نفتی بود از اختیار آنها خارج سازند و آن را در اختیار کشورهای تولیدکننده نفت قرار دهند.

این تحول عظیم در صنعت نفت که در یک مرحله بسیار حساس این صنعت اخذ شد بحق نقطه عطفی در تاریخ این صنعت بشمار می‌آید.

ایران با ارشاد شاهنشاه با اخذ این تصمیم به دوران استعمار هفتاد و سه ساله و هم‌چنین به دوران نفت ارزان خاتمه داد از همین تاریخ به بعد بود که بهای فروش نفت خام به تدریج تعدیل گردید و در یک سطح عادلانه که قابل مقایسه با میزان قبلی آن نبود قرار گرفت.

بعلاوه به موازات افزایش قیمت بطرق مختلف در میزان منفعت شرکتها از هر بشکه کاسته شد. بطوری که قیمتها از حدود ۳ دلار در اول اکتبر ۱۹۷۲ (۲۹۸۳ دلار نفت خام سبک ایران) به بیش از ۱۲ دلار (۱۲۴۷۵ دلار نفت خام سبک) در اکتبر ۱۹۷۵ رسید و در آمد دولت طی همین مدت از ۱۴۲ دلار به ۱۱۱۳ دلار ترقی نمود. خوشبختانه با رهبری ایران و هدایت شاهنشاه اوپک هرگز بدنبال یک سیاست انتقامی نرفته بلکه یک سیاست انسانی بنفع جامعه بشری پیش گرفته است.

این اقدام که برای اولین بار در تاریخ صنعت دنیا صورت گرفت با اقدام بعدی کشورهای این منطقه باز هم بر رهبری شاهنشاه آریامهر در اواخر دسامبر ۱۹۷۳ تکمیل شد.

نقش ایران در سازمان اوپک

همانطور که طی صفحات گذشته به نقش رهبری شاهنشاه ایران در این سازمان اشاره کرده ایم در خاتمه این رساله بی مناسبت نیست که توجه بیشتری به نقش رهبری ایران در این سازمان بنمائیم تا همگان بدلائل موفقیت های این سازمان بیش از پیش آگاه شوند. ایران به واسطه تجربه و سابقه طولانی در صنعت نفت و داشتن کادر و نیروی انسانی متخصص و ورزیده در کلیه شئون مختلف این صنعت بر تمام کشورهای تولیدکننده عمده نفت بجز آمریکا و شوروی برتری داشته و بحق نقش رهبری و تعیین کننده ای را در کلیه فعالیت های مهم نفتی بر عهده گرفته و سایر کشورهای تولیدکننده نفت از ایران پیروی و متابعت کرده اند. مقام ممتاز و رهبری ایران در کلیه مسائل مربوط به نفت در بین کشورهای صادرکننده اساساً مرهون رهبری های خردمندانانه و ارشادهای شاهنشاه آریامهر بوده که تحت نظارت و هدایت مستقیم معظ صورت میگیرد.

نقش ایران در این سازمان آنچنان بوده است که با ایجاد و حفظ اتحاد بین اعضا این سازمان که نیرومندترین سازمان در نوع خود در جهان است موفق شده است بر قدرت آن بیش از پیش بیفزاید. ایران، تحت رهبری خردمندانانه شاهنشاه آریامهر، در مورد تأسیس سازمان اوپک پیشقدم گردید و جزء پنج کشور موسس این سازمان است. ایران در تجدید نظر در شرایط و اصول قرارداد های جدید و ابتکاری نظیر قراردادهای نفتی که تسهیم منافع

بر اساس ۲۵-۷۵ به نفع کشورهای تولیدکننده بود و با قرارداد های الحاقی کنسرسیوم نفت یا قراردادهای مشارکت و عاملیت و پیمانکاری که منافع کشور را بیشتر از گذشته تأمین مینمود در اهتمای همه کشورهای عضو اوپک بوده است سایر اعضا اوپک در این امور از الگوی قراردادهای ایران پیروی نموده اند.

در مورد افزایش مجدد بهای نفت خام متناسب با کاهش ارزش دلار و تورم پولی جهان که در اوایل ۱۹۷۲ و سپس در ماه ژوئن ۱۹۷۳ در ژنو صورت پذیرفت ایران نقش اساسی و اصلی آن را به عهده داشت.

مهمترین و تاریخی ترین تصمیم اوپک همانطور که اشاره اصل در دست گرفتن اختیار تعیین قیمت نفت خام توسط کشورهای تولیدکننده میباشد که این اختیار قبلاً در دست شرکت های بزرگ نفتی بود و شرکت ها آن را به عنوان حق انحصاری ولاینفک خود میدانستند همانطور که همه بخاطر داریم در مهر ماه ۱۳۵۲ با ابتکار و رهبری شاهنشاه آریامهر این اختیار از آنان سلب و به کشورهای تولیدکننده داده شده و با این رهبری تاریخی، انقلابی عظیم در جهان نفت بوجود آوردند.

ساولین دبیر کل اوپک از ایران انتخاب شد و اعضا ایرانی این سازمان در سال های اول بیش از سایر کشورها بود و با وجودی که در اسانامه اوپک انتخاب دبیر کل معمولاً برای دو سال بود دبیر کل ایرانی این سازمان را برای سه سال متوالیاً انتخاب کردند و ایرانیان موفق شدند که اساس و پایه این سازمان را در شکل و

فرم يك سازمان بين المللی پایه گذاری نمایند.

— کشور ایران در بین اعضاء اوپک از لحاظ کادر فنی و متخصص اداری و حقوقی شاخص بود و هم از لحاظ تجربیات در اداره صنعت نفت بیش از سایر کشورها تجربه داشته و سایر کشورها برای کسب تجربه بیشتر یا به ایران می آمدند یا از ایران کارشناس می گرفتند. ایران اولین کشوری است که شرکت ملی نفت خود را تاسیس کرد و راه گشای تاسیس شرکت ملی در سایر کشورها شد. ایران بکشورهای عضو برای تاسیس شرکت های ملی آنان و همچنین کار در رشته های فنی و اداری کارشناسان مجرب اعزام داشت، چنانچه کارشناسان ایران در کشورهای لیبی و الجزایر برای سالهای متوالی مشغول خدمت بودند و تعدادی از کشورهای کارآموزانی بکشور ما اعزام داشتند.

ایران بیش از هر کشور دیگر قراردادهای قدیم را در هم ریخت و سایر کشورها به تدریج دنباله روسیاست نفتی ایران از لحاظ شکل فرم قراردادهای جدید شدند.

ایران در متحد ساختن اعضاء اوپک برای کسب حقوق حقه این کشورها کوشش های فراوان به عمل آورد و بارها با نفوذی که به عنوان يك عضو میانه رو و بری از افراط و تفریط از اختلاف نظر های شدید که موجودیت سازمان را مورد تهدید قرار می داد جلوگیری کرده است و در این امر همه کشورهای عضو متفق القولند. رهبری ایران در اوپک مورد تأیید همه اعضاء این سازمان است. آقای العتیقی وزیر دارائی و نفت کویت هنگام ورود به ایران برای شرکت

در کنفرانس اوپک در ماه دسامبر ۱۹۷۳ در جواب خبرنگاران ایرانی به این مطلب اشاره کرده بود:

«خوشبختانه ما هر وقت به ایران می آئیم با دست پر بکشورمان مراجعت می کنیم و این بار نیز اطمینان دارم با رهبری شاهنشاه ایران اوپک به موفقیت های چشمگیر دست خواهد یافت.»

در کنفرانس افتخار آمیز تهران در سال ۱۳۴۹ (برای برهم زدن اصل ۵۰-۵۰ و برای بالابردن قیمت نفت و حذف هزینه های بازاریابی که کلیه کشورهای اوپک اختیار اخذ تصمیم نهائی را به شاهنشاه ایران واگذار کرده بودند رهبر ملت ایران با قاطعیت تمام این موضوعات را بنفع کشورهای تولید کننده فیصله دادند و این امر سبب اطمینان خاصی بود و هست که همه کشورهای عضو اوپک به رهبری شاهنشاه ایران اعتقاد و اطمینان کامل دارند.

تعیین قیمت نفت برای اولین بار توسط کشورهای تولید کننده خلیج فارس بمیزان ۵٫۱۷ دلار در اکتبر ۱۹۷۳ که ایران نقش فعال و فوق العاده ای در آن داشت از مهمترین اقدامات است زیرا با اتخاذ این تصمیم بحکومت هفتادساله کمپانی های نفتی پایان بخشیده و راه را برای درآمد سرشار کشورهای نفت خیز گشود.

در حقیقت این اقدام ایران به آرزوی کشورهای نفت خیز جامه عمل پوشانید زیرا بیشتر از نیم قرن تمام ممالک صاحب نفت از اینکه شرکت های بین المللی نفت خام آنها را رازان خریداری می کردند

و به بهای بسیار گران بمصرف کننده می فروختند ناراحت بودند.
بمزایده گذاشتن نفت متعلق به شرکت ملی نفت در دسامبر
۱۹۷۳ و اخذ قیمت بیش از ۱۷ دلار برای هر بشکه صادراتی راه
را برای قیمت های بالاتر در جهان گشود و موقعیت کشورهای
اوپک را استوارتر ساخت.

— کنفرانس اوپک در تهران در دسامبر ۱۹۷۳ و تعیین قیمت
اعلان شده نفت خام شاخص خلیج فارس به میزان ۱۱٫۶۵ دلار که
بیش از ۹ دلار آن نصیب کشورهای نفتخیز از هر بشکه صادراتی
مینمود نیز یکی از مهمترین تصمیماتی بود که با اراده شاهنشاه
ایران اخذ شد و از آن تاریخ به بعد که بهای فروش نفت خام
به تدریج تعدیل گردید و در یک سطح عادلانه که قابل مقایسه با
میزان قبلی آن نبود قرار گرفت بطوری که درآمد نفت ایران از
هر بشکه نفت از ۱٫۴۲ دلار به ۱۱٫۱۳ در اکتبر سال ۱۹۷۵
افزایش یافت.

— نقش مهم دیگری که ایران در موفقیت های اوپک داشت
عبارت از اجرای پیشنهاد شاهنشاه آریامهر در ایجاد صندوق کمک
به کشورهای در حال توسعه و وارد کننده نفت بود.

طبق این پیشنهاد کشورهای عضو اوپک موافقت کردند که
ده سنت از هر بشکه نفت صادراتی خود را در صندوقی به منظور
کمک به کشورهای در حال توسعه اختصاص دهند طبق این پیشنهاد
در سال اول حدود هشتصد میلیون دلار در این صندوق منظور کمک
جمع آوری شد تا به مصرف کشورهای فوق الذکر برسد. با اجرای این

پیشنهاد و با توجه به وضع خاص جهان امروز و با آگاهی کامل از
مشکلات افزایش قیمت نفت، شاهنشاه ایران اولین رهبر جهان
هستند که راه حل سازنده ای را ارائه فرمودند که مشکل گشای
بسیاری از مسائل کشورهای در حال توسعه و کشورهای صنعتی
جهان است.

امید است که با مطالعه این نشریه که بمناسبت پنجاهمین سال
شاهنشاهی پرافتخار دودمان پهلوی منتشر میشود، معلمان و دانش
آموزان کشور ما به تحولات این صنعت و نقش سازنده ایران در
یک سازمان بین المللی بیش از پیش آشنا شوند.

جدول تلفظ به تغییر قیمتهای اعلام شده تلف خام سبک و سنگین ایران

تلف خام سنگین

تاریخ	تلف خام سبک	تلف خام سنگین	فوب آبادان	فوب ماهشهر	فوب خارک	فوب آبادان	فوب ماهشهر	فوب خارک
ژانویه ۵۱	۱۷۰							
۲۹ اکتبر ۵۴	۱۸۶	۱۶۱	۱۸۶					
۵۷ مه ۵۸	۱۹۹	۱۸۰	۱۹۹					
۱۳ فوریه ۵۹	۱۸۶	۱۶۲	۱۸۶					
اول اوت ۶۰		۱۵۶	۱۶۹					۱۶۲۷
۶ اوت ۶۰								
۱۶ اوت ۶۰								
۱۴ سپتامبر ۶۰	۱۶۸	۱۵۸	۱۶۸					۱۶۳۳
۱۲ نوامبر ۶۰				۱۷۹				۱۷۷۲
۴ نوامبر ۶۰								
۱۵ فوریه ۶۱	۲۱۶۰			۴۱۷۰				۴۱۶۰
اول ژوئن ۶۱	۲۳۶۲			۴۲۷۴				۴۲۶۸
۷ ژانویه ۶۲	۲۴۵۶			۴۴۶۷				۴۴۶۷
اول ژانویه ۶۳	۲۵۶۷			۴۵۶۹				۴۵۶۷
اول آوریل ۶۳	۲۷۱۶			۴۷۲۳				۴۷۲۳
اول ژوئن ۶۳	۲۸۷۱			۴۸۸۲				۴۸۸۱
اول ژوئن ۶۳	۲۹۶۷			۴۹۴۰				۴۹۳۹
اول اوت ۶۳	۳۰۳۷			۵۰۵۰				۵۰۴۹
اول اکتبر ۶۳	۳۰۸۳	۲۹۷۶						۳۰۸۳
۱۶ اکتبر ۶۳	۳۱۳۱	۲۹۹۳						۳۱۳۱
اول نوامبر ۶۳	۳۱۸۰	۳۰۲۴						۳۱۸۰
اول دسامبر ۶۳	۳۲۳۳	۳۰۵۶						۳۲۳۳
اول ژانویه ۶۴	۱۱۸۵۵	۱۱۶۱۵		۱۱۸۵۵				۱۱۶۱۵
اول ژانویه ۶۴	۱۱۹۵۵	۱۱۶۱۵		۱۱۹۵۵				۱۱۶۱۵
اول اکتبر ۶۵	۱۲۶۲۵	۱۲۶۹۲		۱۲۶۲۵				۱۲۶۹۲

تلف خام سبک و سنگین ایران - تغییر قیمت اعلام شده اول ژانویه ۱۳۷۵ - فرسودگی و تلفات

تلف خام سبک ۱۳۷۳

تاریخ	تلف خام سبک	تلف خام سنگین	فوب آبادان	فوب ماهشهر	فوب خارک	فوب آبادان	فوب ماهشهر	فوب خارک
ژانویه ۵۱	۱۷۰							
۲۹ اکتبر ۵۴	۱۸۶	۱۶۱	۱۸۶					
۵۷ مه ۵۸	۱۹۹	۱۸۰	۱۹۹					
۱۳ فوریه ۵۹	۱۸۶	۱۶۲	۱۸۶					
اول اوت ۶۰		۱۵۶	۱۶۹					۱۶۲۷
۶ اوت ۶۰								
۱۶ اوت ۶۰								
۱۴ سپتامبر ۶۰	۱۶۸	۱۵۸	۱۶۸					۱۶۳۳
۱۲ نوامبر ۶۰				۱۷۹				۱۷۷۲
۴ نوامبر ۶۰								
۱۵ فوریه ۶۱	۲۱۶۰			۴۱۷۰				۴۱۶۰
اول ژوئن ۶۱	۲۳۶۲			۴۲۷۴				۴۲۶۸
۷ ژانویه ۶۲	۲۴۵۶			۴۴۶۷				۴۴۶۷
اول ژانویه ۶۳	۲۵۶۷			۴۵۶۹				۴۵۶۷
اول آوریل ۶۳	۲۷۱۶			۴۷۲۳				۴۷۲۳
اول ژوئن ۶۳	۲۸۷۱			۴۸۸۲				۴۸۸۱
اول ژوئن ۶۳	۲۹۶۷			۴۹۴۰				۴۹۳۹
اول اوت ۶۳	۳۰۳۷			۵۰۵۰				۵۰۴۹
اول اکتبر ۶۳	۳۰۸۳	۲۹۷۶						۳۰۸۳
۱۶ اکتبر ۶۳	۳۱۳۱	۲۹۹۳						۳۱۳۱
اول نوامبر ۶۳	۳۱۸۰	۳۰۲۴						۳۱۸۰
اول دسامبر ۶۳	۳۲۳۳	۳۰۵۶						۳۲۳۳
اول ژانویه ۶۴	۱۱۸۵۵	۱۱۶۱۵		۱۱۸۵۵				۱۱۶۱۵
اول ژانویه ۶۴	۱۱۹۵۵	۱۱۶۱۵		۱۱۹۵۵				۱۱۶۱۵
اول اکتبر ۶۵	۱۲۶۲۵	۱۲۶۹۲		۱۲۶۲۵				۱۲۶۹۲

تلف خام سبک و سنگین ایران - تغییر قیمت اعلام شده اول ژانویه ۱۳۷۵ - فرسودگی و تلفات

متوسط درآمد ایران از هر بشکه نفت صادراتی

دلار بشکه

- ۱- قرارداد داری (۱۹۱۲ - ۱۹۳۲) ۰٫۱۷
- ۲- قرارداد ۱۹۳۳ (۱۹۳۳ - ۱۹۵۱) ۰٫۲۳
- ۳- قرارداد ۱۹۵۴ ۰٫۷۷
- ۴- پس از بهزینه گذاردن بهره مالکانه (۱۹۶۴) ۰٫۸۰
- ۵- قبل از نوامبر ۱۹۷۰ (۵۰ درصد مالیات) ۰٫۸۷
- ۶- پس از نوامبر ۱۹۷۰ (۵۵ درصد مالیات و افزایش قیمت نفت سنگین) ۰٫۹۶
- ۷- پس از ۱۴ فوریه ۱۹۷۱ (موافقت نامه تهران) ۱٫۲۵
- ۸- پس از ژوئن ۱۹۷۱ (قیمت ۲۵ درصد + ۵ سنت) ۱٫۳۱
افزوده شده)
- ۹- پس از ژانویه ۱۹۷۲ (موافقت نامه ژنو - افزایش ۱٫۴۲
قیمتها بمیزان ۸٫۴۹ درصد)
- ۱۰- پس از ۱۶ اکتبر ۱۹۷۳ (تصمیم متخذه ۳٫۰۸
در کویت)
- ۱۱- پس از اول ژانویه ۱۹۷۴ (کنفرانس اوپک ۹٫۳۲
تهران - با در نظر گرفتن هزینه تولید نفت از سایر منابع)
- ۱۲- پس از اول ژوئن ۱۹۷۴ (نرخ باز خرید ۹٫۵۷
از ۹۳ به ۹۴٫۸۴۶ درصد افزایش یافت)
- ۱۳- پس از اول ژوئیه ۱۹۷۴ (بهره مالکانه ۹٫۶۱

(۱۴۵ درصد)

- ۱۴- پس از اول اکتبر ۱۹۷۴ (بهره مالکانه ۹٫۸۲
۱۶٫۶۷ درصد مالیات بر درآمد ۶۵٫۷۵ درصد قیمت نفت
باز خرید ۹۳ درصد)
- ۱۵- پس از اول نوامبر ۱۹۷۴ (بهره مالکانه ۱۰٫۲۲
۲۰ درصد و مالیات بر درآمد ۸۵ درصد و قیمت نفت
باز خرید ۹۳ درصد)
- ۱۶- پس از اول اکتبر ۱۹۷۵ (افزایش ۱۱٫۱۳
۱۰ درصد در قیمت فروش بازار)